

4. Кругликов Г.И. Методика преподавания технологии с практикумом: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Кругликов Г.И. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 480 с.
5. Лазарев М.И. Полісистемне моделювання змісту технологій навчання загально інженерних дисциплін: Монографія / М.И. Лазарев. – Х.: Вид-во НфаУ, 2003. – 256 с.
6. Ткачук С.І. Оновлення змісту підготовки майбутнього фахівця освітньої галузі «Технологія». //Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 11. Проблеми трудової та професійної підготовки. – Випуск 6. – Київ, 2011, – С.197-204.
7. Ткачук С.І. Технологічна культура як аспект професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця освітньої галузі «Технологія». // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи. – Хмельницький, 2011. - С. 331-335.
8. Ткачук С.І. Модель підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів технологічної культури //Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – Випуск 97. – Чернігів, 2012. – С.223-229. – Серія: Педагогічні науки.

Е статті розкриваються шляхи підготовки до професійно-педагогічної діяльності вчителя трудового навчання у напрямку формування в учнів технологічної культури з позицій загальнодидактичних с домінуючих принципів навчання та відбору змісту підготовки майбутнього вчителя з урахуванням критеріїв змісту освіти.

Ключові слова: вчитель трудового навчання, професійна підготовка, загальноосвітні навчальні заклади, учні, технологічна культура.

В статье раскрываются пути подготовки к профессионально-педагогической деятельности учителя трудового обучения в направлении формирования у учащихся технологической культуры с позиций общедидактических и доминирующих принципов обучения и отбора содержания подготовки будущего учителя с учетом критериев содержания образования.

Ключевые слова: учитель трудового обучения, профессиональная подготовка, общеобразовательные учебные заведения, ученики, технологическая культура.

In the article, the ways of preparing for vocational and educational training of teachers working in development of students' technological culture of the dominant position general teaching and principles of training and selection of content preparation of future teachers with the criteria of educational content.

Keywords: teacher education employment, professional training, secondary schools, pupils and technological culture.

УДК 37:681.3

А.О. Томіліна
м. Кривий Ріг, Україна

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ КОНТРОЛЮ Й ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Контроль і оцінка якості освіти у вищій школі – це не тільки показник активної, професійної, методично і доцільно спланованої роботи викладача чи успішності, працездатності та старанності студента, а саме показник їх сумісної продуктивної діяльності. Якість отриманих та засвоєних знань багато в чому залежить від проведення якісного контролю, що забезпечується як основними, так і допоміжними функціями контролюючих дій.

Модернізація контрольно-оцінювального компоненту навчання є однозначною потребою у сучасному навчальному середовищі. Сучасне суспільство знаходиться на інформаційному етапі розвитку, тому доречним є перенесення сучасних тенденцій інформатизації і до освітнянського простору, зокрема на контрольно-оцінювальний компонент навчальної діяльності. Нині існує широкий спектр можливостей удосконалення, полегшення та прискорення навчального процесу засобами використання інформаційних технологій (ІТ). Але використання ІТ повинно організовуватись за певними етапами, поступово, помірно, відповідати вимогам часу, запитам як студента, так і викладача тощо. Недоцільне використання може мати навіть негативний результат, тому є потреба сформулювати певні

дидактичні умови, за дотриманням яких при контролі й оцінюванні знань студентів підвищиться їх загальний рівень якості знань.

Аналіз попередніх досліджень. Важливість контролю у системі навчання є безперечним фактом: це відображення дієвості застосованих викладачем методик, показник результативності, стимулятор для тих, хто навчається, діагностичний засіб тощо. Основою положення значення контролю було відоме ще з давніх часів педагогічної науки, ще А. Дістервег, П. Каптерев, Я. Коменський, К. Ушинський, В. Сухомлинський приділяли цьому компоненту освіти велику увагу. На сучасному етапі підтвердженням цьому є напрацювання педагогів і науковців сучасності, наприклад, роботи В. Аванесова, С. Архангельського, Ю. Бабанського, П. Гальперіна, К. Інгекампа, В. Тализіної та ін. Певні аспекти контролю знань, наприклад, функції контролю у розвитку особистості стали предметом дослідження Б. Ананьєва, В. Безпалько, В. Загвязинського, В. Підласого та ін., психологічні аспекти контролю досліджено в роботах Л. Виготського, І. Зимньої, Д. Ельконіна, С. Рубінштейна, Н. Тализіної та ін., роль контролю у навчальному процесі проаналізовано в дослідженнях К. Делікатного, А. Кузьмінського, П. Підкасистого та ін., проблеми контролю за навчальними досягненнями за кордоном вивчали С. Вітвицька, І. Зварич, А. Колот, О. Романовська та ін. Загалом, предметом дисертаційних досліджень українських і російських учених – В. Бочарнікової, І. Булах, Є. Грибонос, І. Зварич, Л. Романишиної, О. Семенюк, І. Серьогіної, І. Упатової, В. Федієнко, І. Харитонової, О. Чаркіної та ін. стали різні аспекти організації та проведення контрольної-оцінювального компоненту навчання.

Проблему впровадження ІТ до навчального процесу розробляли Н. Апатова, А. Єршов, М. Жалдак, В. Монахов, Ю. Рамський, І. Роберт, Ю. Триус. Напрями оптимізації навчального процесу завжди були в центрі уваги викладачів, на часі шляхи вирішення цих проблем часто реалізуються через комп'ютерні технології (Р. Вільямс, Б. Гершунський, К. Маклін, Ю. Машбиць, О. Тельчарова). Питання методології комп'ютеризації навчального процесу ґрунтовно досліджені в роботах Н. Тализіної, Ю. Машбиця, Н. Морзе, Є. Смирнової-Трибульської, Ю. Триуса, В. Франчука та ін..

Мета статті: обґрунтувати дидактичні умови контролю й оцінювання знань студентів з гуманітарних дисциплін у процесі використання ІТ.

Виклад основного матеріалу. Для повного розуміння словосполучення дидактична умова розглянемо детально сам термін «умова». Термін «умова» є філософською категорією, що означає відношення предмету до навколишнього середовища, до явищ об'єктивної дійсності відносно себе і свого внутрішнього світу [2]. У словнику С. Ожегова подається декілька тлумачень цього терміну, наприклад: це обставина, від якої щось залежить; це правила, що встановлені у певній галузі життя чи діяльності; це дані, потреби, із яких треба виходити [5]. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що саме дидактичною умовою є певне правило чи обставина у дидактичній системі, при дотриманні якої досягається очікуваний результат.

Під дидактичними умовами контролю й оцінювання знань студентів з гуманітарних дисциплін із застосуванням ІТ ми розуміємо умови, при дотриманні яких викладач підвищує рівень навчальної-контролюючої діяльності.

Загальноприйняті педагогічні принципи контролюючих дій, як складової навчального процесу з гуманітарних дисциплін, є безперечними і діють у сучасному освітянському просторі, а саме принцип об'єктивності, систематичності, тематичної спрямованості, індивідуальний характер, єдність вимог, оптимальність, усебічність тощо.

У процесі використання ІТ для контролю й оцінювання знань студентів з гуманітарних дисциплін ми пропонуємо наступні дидактичні умови. До першої дидактичної умови належить своєчасна організація та проведення систематичного контролю на всіх етапах навчального процесу засобами ІТ. Як відомо, для продуктивного набування знань умінь і навичок необхідно регулярно проводити контрольні-оцінювальні дії упродовж усіх етапів навчального процесу: початкового, проміжного та підсумкового. Ця градація відбувається в залежності від часу проведення контролю: на початковому етапі вивчення теми чи розділу, на

проміжній стадії чи на етапі підбивання підсумків, на стадії завершення вивчення навчальної дисципліни. За початкового контролю викладач має змогу діагностувати вихідний рівень знань студентів, щоб скоригувати заплановану навчальну діяльність і передбачити можливі труднощі у майбутньому, визначити необхідність майбутніх дій чи то повторення попередньо набутих знань чи корекції навчального матеріалу тощо. Проміжний контроль своєчасно інформує викладача про ефективність використовуваних методик навчання, про посиленість викладеного навчального матеріалу, про рівень сформованості знань та їх готовність до переходу до рівня умінь та навичок. Підсумковий контроль – це певний підсумок ланки навчального процесу як для студентів, так і для викладача, перехідний етап до наступного оволодіння новими знаннями. Тільки така регулярна своєчасна поетапна контрольна оцінювальна система дій може дати дійсний зворотний зв'язок, який відобразить реальну адекватну ситуацію та сприятиме продуктивності, дієвості, ефективності навчальних дій.

Контрольні дії можуть набути ефективності та продуктивності, економічності у часі, урізноманітнення із активним залученням ІТ. Таке нововведення є актуальним і відповідає сучасним вимогам теперішньої освіти, активним процесам інформатизації усіх ланок життєдіяльності суспільства. Але потрібно зауважити, що процес упровадження ІТ має бути поступовим, студенту потрібен буде певний час звикнути до нової організації контролюючих дій, нового підходу оцінювальної діяльності. Звісно контрольні дії з залученням ІТ надасть градуватися як зазначалося раніше, відповідно до етапів навчальної діяльності.

Таким чином, своєчасна організація та проведення систематичного контролю на всіх етапах навчального процесу засобами ІТ забезпечить беззаперечні переваги, а саме безперервний загальний розвиток особистості; наявність особистісного підходу у навчанні; уникнення стресових ситуацій при контрольній оцінювальній діяльності; адекватність сприйняття результатів контрольної оцінювальної діяльності; можливість діалогу як в аудиторних, та і в позааудиторних умовах; комплексність, поступове ускладнення і урізноманітнення видів контролю тощо.

До другої дидактичної умови належать єдність і неперервність педагогічної діагностики та контролю й оцінювання знань студентів засобами ІТ з гуманітарних дисциплін. Для обґрунтування даної умови розглянемо поняття «педагогічна діагностика». У 1968 році термін «педагогічна діагностика» був введений К. Інґекампом. Саме слово «діагностика» грецького походження від «diagnostikos», що в перекладі значить «здатний розпізнавати».

У педагогіці слово «діагностика» розуміється як «певна система технологій, засобів, процедур і методів висвітлення обставин, умов та факторів функціонування педагогічних об'єктів, перебігу педагогічних процесів, встановлення їх ефективності та наслідків у зв'язку із заходами, що передбачаються або здійснюються» [6, с. 10]. У Російській педагогічній енциклопедії педагогічна діагностика визначається як «сукупність прийомів контролю й оцінки, що націлені на розв'язання задач оптимізації навчального процесу, диференціації тих, кого навчають, а також удосконалення навчальних програм та методик педагогічного впливу» [8, с. 123]. Педагогічну діагностику тлумачать, як підрозділ педагогіки, що вивчає принципи й методи розпізнання та вивчення ознак, що характеризують нормальний педагогічний процес та той, що має певні відхилення [4]; як роз'яснення всіх обставин перебігу дидактичного процесу, досягнення оптимальних результатів за наявних умов [7]; як систему специфічної діяльності педагогів і педагогічних колективів, що покликана виявити певні властивості особистості для оцінювання (вимірювання) результатів виховання, освіти і навчання [1].

Виокремлюють наступні функції педагогічної діагностики: визначення особливостей розвитку під час навчально-виховного процесу у певному колективі, встановлення взаємозв'язку між зовнішніми та внутрішніми умовами педагогічного процесу, визначення найбільш ефективних засобів, методів та форм організації навчально-виховної роботи, внутрішня ті зовнішня корекція результатів педагогічного процесу, підтвердження позитивних результатів діяльності, прогнозування можливих шляхів розвитку колективу в

цілому та особистості зокрема, передбачення можливих майбутніх станів розвитку колективу, планування наступних етапів роботи тощо [9].

На думку Т. Лукіної потрібно обов'язково дотримуватись головної умови та вимоги проведення педагогічного діагностування – гуманності щодо особистості, що підпадає під діагностування, це є беззаперечним. До методів педагогічної діагностики належать діагностичне спостереження, тестування, опитування, бесіда, портфоліо, кількісний аналіз тощо [3, с. 12-13]. Ці прийоми знайшли своє місце і в нашому дослідженні.

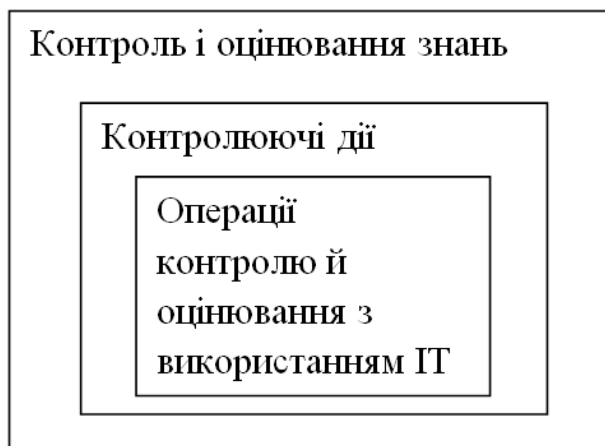
Таким чином, проаналізувавши суть терміну «педагогічна діагностика» та його основні характеристики, ми можемо зробити висновок, що це поняття є ширшим, ніж контроль та оцінювання знань. Тому ми й покладаємо його у суть нашої другої дидактичної умови, бо наша мета розгляд контролю і оцінювання знань студентів з гуманітарних дисциплін із застосуванням ІТ не само по собі, а лише як певний компонент цілісного педагогічного процесу, з покращенням умов якого підвищиться і загальний рівень ефективності педагогічного процесу.

Організуючи контрольню-оцінювальні дії у навчальному процесі у тісному поєднанні з педагогічною діагностикою, ми прагнемо визначити певні особливості засвоєння студентами знань з предмету, вмінь та навичок, а також оцінити наскільки плавно та легко проходить опанування студентами знань, за яким рівнем відбувається цей процес, чи мають місце певні проблеми та складнощі у формуванні нових знань з гуманітарних дисциплін, які можливі причини цих ускладнень, чи відбуваються зміни в розвитку студента, який характер цих змін тощо. Аналіз контрольню-оцінювальних дій дає нам не тільки інформацію у вигляді певної оцінки, але й певні дані для ґрунтовного аналізу продуктивності проведеної роботи та наступності дій викладача. За результатами такого аналізу викладач має змогу зробити висновок про рівень оволодіння студентом новими знаннями, вміннями чи навичками, тобто з'ясувати чи може студент їх тільки репродукувати, чи використовувати у своїй практичній діяльності у взаємодії з наявними власними ресурсами, чи навіть самостійно їх видозмінювати за ситуативною потребою. Якщо результати контролю відображають наявність труднощів у засвоєнні нових знань, вмінь та навичок, то дії викладача приймають інший напрямок – проводяться певні заходи, що допомагають конкретизувати причину виникнення та глибину присутності певних відхилень від наміченої норми результатів, за цими показниками відбувається зміна порядку викладення наступного навчального матеріалу, методичного забезпечення, додаткових навчальних, стимулюючих та контрольних заходів тощо.

Третьою дидактичною умовою ми визначаємо використання підсистеми контролю й оцінювання знань студентів на основі інтеграції традиційних та інформаційних технологій. Для окреслення кола проблеми в сучасному освітянському просторі щодо організації і покращення контрольню-оцінювальних дій студентів, що вивчають гуманітарні дисципліни, ми повністю погоджуємося з висловом М. Фіцулі: «Головна мета контролю як дидактичного засобу управління навчанням – забезпечення його ефективності приведенням до системи знань, вмінь, навичок учнів, самостійного застосування здобутих знань на практиці, стимулювання навчальної діяльності учнів, формування у них прагнення до самоосвіти» [10, с. 188]. Ми в своїх дослідженнях прямуємо за цією метою і вважаємо, що більш швидкого та продуктивного її досягнення можна досягти, якщо залучити до традиційного контролю знань студентів з гуманітарних дисциплін засоби ІТ.

Під традиційним контролем знань з гуманітарних дисциплін ми розуміємо такі види контрольню-оцінювальних дій, як опитування, тести різноманітних типів, написання творів, письмові завдання, домашні письмові роботи, письмові диктанти, письмове розв'язання ситуативних задач. Під час залучення ІТ до традиційного виду контролю його суть не змінюється, лише підвищується рівень ефективності, зменшуються часові витрати на його організацію та, власне, і проведення, виникає можливість автоматичної диференціації контрольних заходів тощо.

Визначаючи, що будь-яка діяльність складається з певної послідовності дій, а дії – із сукупності операцій, ієрархію контролю й оцінювання знань, контролюючих дій і операцій контролю й оцінювання з використанням ІТ зображено на мал. 1:

Мал. 1. Ієрархія контролю знань

У навчальному процесі не завжди вдається встановити чіткі межі між цими складовими, а саме контроль може плавно переходити в контролюючі дії, а дії в операції з використанням ІТ.

В умовах інтеграції традиційних та інформаційних технологій контролю й оцінювання знань студентів визнається факт, що контроль проявляється в оцінці знань, а оцінка – процес, що включає визначення ступеня відповідності, що задавалося метою. Тому важливим є чітке визначення всіх проміжних і кінцевих результатів, яких має досягнути студент.

Найчастіше використовувалися три методи кількісної оцінки знань – реєстрації, рангової та інтегрального вимірювань. За використання метода реєстрації ознаці, що була наявна приписувалося число 1, а за відсутності її – 0. Потім знаходилась сума і, таким чином, викладач мав змогу отримати інформацію про задану ознаку. Цей метод дозволяє отримати уявлення про сформованість певних понять, але в меншій мірі не дозволяє виміряти якість знань. Метод реєстрації використовується частіше і його ще називають методом оцінок. Цей метод тоді забезпечує об'єктивність оцінки якості знань, коли точно і однозначно виділені критерії ознаки. Хоча повністю уникнути суб'єктивізму вдається рідко. Так, один викладач вважає помилку суттєвою, а інший цю ж помилку – досить несуттєвою. У вивченні гуманітарних дисциплін це проявляється особливо гостро, так розповідь про певний історичний об'єкт або подію один викладач оцінює за найвищим балом, інший – вважає неповноцінною і оцінює посередньою оцінкою.

Значного розповсюдження набув і метод рангової оцінки, або ранжування, коли об'єкти розташовуються в порядку зміни величини якої-небудь ознаки і набувають при цьому певного порядкового номера, який і називається рангом, а сам процес – ранжуванням. Традиційно за ранжуванням оцінюються результати конкурсів, олімпіад тощо. У сучасних умовах використання методу портфоліо та йому подібних прийомів, стимулюючі прийоми ранжування набувають усе більшого поширення. Існуюча бальна система оцінок також може слугувати цьому методу, забезпечуючи місце студента в певній групі, наприклад, за результатами виконаної контрольної роботи.

Метод інтервального вимірювання використовується тоді, коли можливо встановити певні еталони вимірювання. Частіше за все величина ознаки визначається числом, що демонструє кількісно міру відповідності еталону. Вважалось за необхідне у дотриманні третьої дидактичної умови оцінювати знання не за кількістю помилок, тобто відхилень від певного стандарту, а за успіхами і досягненнями кожного студента.

Перевірка ефективності зазначених нами дидактичних умов у практичній діяльності відбувається за певною схемою (мал. 2.), де за мету ми визначаємо ефективність контролю

зادля підвищення якості знань студентів з гуманітарних дисциплін та припускаємо, що якщо контроль відповідає запропонованим умовам та використовується на всіх етапах навчальної діяльності, то досягається і необхідний результат: підвищення якості знань студентів з гуманітарних дисциплін.

Мал. 2. Модель реалізації контролю знань з гуманітарних дисциплін засобами ІТ

Висновки. Таким чином, нами були запропоновані дидактичні умови, що уможливають:

- демократизувати контроль та самоконтроль знань, умінь і навичок студентів;
- підвищити результати контрольної-оцінювальної складової навчальної діяльності;
- впровадити інноваційні методики контрольних та оцінювальних дій на всіх стадіях навчальної діяльності;
- використовувати індивідуальні підходи у процесі проведення контрольної-оцінювальних дій;
- дотримуватись засад особистісно-орієнтованого навчання;
- підвищити зацікавленість студента у навчальному процесі загалом та у контрольній-оцінювальних діях з метою власного самоконтролю та визначення власних досягнень;
- застосовувати інформаційні технології у широкому спектрі;
- реалізувати міжпредметні зв'язки, а саме зв'язок з інформатикою, географією, програмуванням тощо;
- полегшити процес викладання дисципліни;
- досягти максимального рівня об'єктивності як з боку викладача, так і з боку студента у процесі проведення контрольних та оцінювальних дій.

Дотримання зазначених умов ми досягаємо ефективного контролю, що забезпечує підвищення якості знань студентів з гуманітарних дисциплін.

Література:

1. Аванесов В. С. Определение, предмет и основные функции педагогической диагностики // Педагогическая диагностика. – 2002. – №1. – С. 41-43
2. Вікіпедія // [Електронний ресурс] – режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>
3. Лукіна Т. О. Педагогічна діагностика : завдання, методи, інструменти: Навчально-методичні матеріали / Т. О. Лукіна. – Київ, 2008. – 59 с.
4. Наумчик В. Н. Педагогический словарь / В. Н. Наумчик, М. А. Паздников, О. В. Ступакович. – Минск : Адукацыя і Выхаванне, 2006. – 280 с.
5. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка (онлайн версия) / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова // [Електронний ресурс] – режим доступу : <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Ozhegov-term-36798.htm>
6. Підласий І. П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів / І. П. Підласий. – К. : Україна, 1998. – 343 с.
7. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс: Учебник для студ. пед. вузов: В 2 кн. / И. П. Подласый – М. : ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1. – 576 с.
8. Российская педагогическая энциклопедия: В 2 т. / Гл. ред. В. В. Давыдов. – М. : Большая рос. энцикл., 1993. – Т.2. – 860с.
9. Сивашинская Е. Ф. Педагогика современной школы: курс лекций для студентов пед. специальностей вузов / Е. Ф. Сивашинская, И. В. Журлова. – Минск : Эксперспектива, 2009. – 212 с.
10. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с.

Автор статті розглядає дидактичні умови контролю й оцінювання знань студентів з гуманітарних дисциплін у процесі використання інформаційних технологій та обґрунтовує їх значущість і дієвість на сучасному етапі розвитку освіти.

Ключові слова: дидактична умова, контроль і оцінювання знань, гуманітарні дисципліни, інформаційні технології

Автор статті пропонує дидактичні умови контролю та оцінювання знань студентів по гуманітарним дисциплінам з використанням інформаційних технологій та обґрунтовує їх значущість та дієвість на сучасному етапі розвитку освіти.

Ключевые слова: дидактическое условие, контроль и оценивание знаний, гуманитарные дисциплины, информационные технологии.

The author of the article suggests the didactic conditions of monitoring and estimation of the students' knowledge in humanitarian branches of knowledge by means of the informational technologies and substantiates their significance and effectiveness on the modern period of education's development.

Keywords: the didactic condition, monitoring and estimation of knowledge, the humanitarian branch of knowledge, the informational technology.